

De zware bietenrooier beu

# Eigengereide keus

Bietenrooiers met grote bunkers trekken een zware wissel op de bodemstructuur. Sommige akkerbouwers grijpen daarom terug naar lichtere machines. 'Op snelheid winnen we het niet, wel op gewicht. En het is ook nog gezelliger.'



## ACHTERGROND

**W**aar in omliggende landen akkerbouwers heel lang zelf hun bieten bleven oogsten – en dat overigens vaak nog steeds doen – deden hun Nederlandse collega's al heel snel een beroep op de loonwerker. Zij lieten zich afschrikken door de hoge investeringen in grote zesrijige rooiers en bovendien hadden ze in het najaar werk genoeg om handen. Zo ging het rooien van drie naar twee fases en tenslotte naar rooiers met een flinke bunker.

Deze zelfrijdende machines – en dan vooral de bunkers ervan – werden steeds groter. Om dat toenemende gewicht te dragen, kregen de rooiers meer assen, soms zelfs rupsen en betere (lagedruk)banden die de grond over de gehele werkbreedte aandrukken. Curieus genoeg gren- pen de fabrikanten die ontwikkeling weer aan

om de bunkers nog een tandje groter te maken. Overigens is het gebruik van rupsen, behalve op de Grimme Maxtron, niet breed opgepakt. En tot op de dag van vandaag blijft de inzet van rupsen een heikel punt tussen voor- en tegenstanders.

### Kentering

De laatste jaren lijkt er sprake van een toenemende weerstand tegen grote, zware rooi- machines. Nu is de rooier niet de enige machine die de bodemstructuur bij de bietenoogst geweld aandoet. De bieten moeten immers van het land en ook kiepers worden steeds groter. Of de kieper veel schade aanricht is afhankelijk van veel factoren. Hoe is het bedrijf verkveld, op welke grondsoort wordt geboerd en wat voor rubber zit er onder de kieper? Een kleine kieper op slechte banden doet meer schade

dan een grote kieper op goede lagedrukbanden. Vooral in Flevoland kiezen akkerbouwers ervoor om de kiepers bij de bietenoogst op de perceelrand of op het kavelpad te laten staan. Je levert in op capaciteit maar verlaagt het 'verkeer' op de akker fors. Voorwaarde is dan wel dat de bunker van de rooier groot genoeg is om rond te kunnen komen of zelfs één gang te rooien. Overigens is er ook een andere reden dat juist telers in Flevoland ervoor kiezen om niet meer met de kieper over de akker te rijden: bollentelers, die na de bieten het land huren voor de teelt van bloembollen, willen zo min mogelijk sporen in het land.

### Overlaadwagens

Na de natte jaren 2010 en 2012 is er in bepaalde regio's ook sprake van een voorzichtige trend

naar overlaadwagens merkbaar. Veelal gaat het om wat gedateerde omgebouwde zelfrijdende bietenladers die een tweede leven hebben gekregen als overlaadwagens. Veel capaciteit en brede banden zijn het voordeel, maar de onderhoudskosten zijn vaak hoog. Direct lossen op de kopakker op een bult is geen probleem. Maar netjes een kieper vullen blijkt een stuk lastiger. Voordeel is dan wel dat de weg schoon blijft.

In natte jaren zijn akkerbouwers graag bereid om de meerprijs voor een overlaadwagen te betalen. Maar als de omstandigheden goed zijn, rijden ze de bieten liever met hun eigen kieper van het land. Loonwerkers worstelen met deze kwestie, zeker ook omdat het lastig is om de overlaadwagens jaarrond rendabel werk te laten doen.

Behalve klanten die morren over de zware

bietenrooiers, hebben loonwerkers ook te maken met klanten die een hoge capaciteit juist een belangrijk argument vinden. Dit zijn vaak grote akkerbouwbedrijven met een groot areaal bieten, die hun bieten het liefst gerooid zien worden door een twaalfrijge rooier met drie assen en een grote bunker.

### Van denken naar doen

Dat akkerbouwers bewuster met de bodemstructuur omgaan is merkbaar in alle sectoren van de mechanisatie. Denken wordt steeds vaker omgezet in doen. Niet door toedoen van Het jaar van de bodem of artikelen daarover in de media, maar vooral door lessen die zij hebben getrokken uit moeizame zaai- en oogstseizoenen. De gevolgen van verdichting en uitputting zijn gemakkelijk herkenbaar. Het roer moet om, menen deze kritische telers.

En enkeling investeert in nieuwe lichtgewicht bietenrooiertechniek. De ander kiest voor het oplappen van een oude, lichte, rooier. Overigens, is een toenemende interesse in nieuwe tweefasetechniek niet merkbaar. Uit het oogpunt van arbeid is dat niet interessant. Toch heeft dit systeem een vaste schare fans. Mede vanwege de lage kosten en eenvoudige en lichte machines. Op klei heeft het tweefase-systeem als bijkomend voordeel dat de bieten in het zwad nog even kunnen drogen. Behalve het lage gewicht is ook flexibiliteit een veelgehoord argument. Deze ondernemers zijn gewend zelf te rooien en geven de touwtjes niet graag uit handen. Alleen in noodsituaties doen zij een beroep op de loonwerker. Telers die zelf hun bieten rooien, zien sleutelen eerder als hobby dan als last. Al erkennen de meesten wel dat arbeid groeiend knelpunt is.

## WKM 9000 • Elk wiel zijn eigen spoor

Akkerbouwer Henk Knoop heeft samen met vijf collega's (Peter Gielot, Johan en Rinus Nijsten en Peter en Adriaan van Woerden) een WKM 9000-bunkerrooier. Allen hebben een akkerbouwbedrijf in Oostelijk Flevoland. Daarnaast rooit de combinatie soms wat bieten in loonwerk. In totaal ging het de afgelopen jaren om 60 tot 70 hectare. De deelnemers hebben zich naar rato van hun areaal ingekocht in de combinatie. Knoop voert het meeste onderhoud uit. De rooier heeft meestal dezelfde chauffeur. "We hebben de machine vier jaar geleden aangeschaft. De vorige eigenaar heeft de motor gereviseerd", zegt Knoop. "De machine stamt uit 1997 en heeft een



**Henk Knoop**

"De bunker van onze WKM 9000 zou eigenlijk iets groter moeten zijn."

Perkins-motor. Het brandstofverbruik van de Perkins-motor is hoog, maar grote brokken hebben zich nog niet voorgedaan", zegt Knoop. "We hebben tot nu toe vooral veel slijtdelen vervangen: looprollen, lagere en rekken. De kosten zijn te behapbaar, maar zelfs voor een grote order rollen ben je al snel 2.000 euro kwijt. Zonnen maak ik zelf. Nieuw kosten ze 1.500 euro. Het plaatstaal laat ik snijden en staafijzer is niet duur. Aan materiaal ben ik 110 euro kwijt, al kostte het ontwerpen van het juiste model wel veel moeite." Knoop schat dat hij ongeveer 80 uur per seizoen aan onderhoud besteedt. Daarvoor wordt hij per uur door de rooi-combinatie betaald. Dat gebeurt ook wanneer de akkerbouwers elkaar onderling helpen. "Of we strepen de uren tegen elkaar weg." Dit jaar brak

een rooi-schaar af, waardoor Knoop de bieten noodgedwongen door de loonwerker liet rooien. "Op het gebied van tarra doen we zeker niet onder", is zijn conclusie. "Op snelheid winnen we het niet, maar op gewicht wel. De capaciteit van de ringelgator is de beperkende factor. 4 km/h is het maximaal. Eigenlijk had de bunker nog iets groter moeten zijn. Nu kunnen we niet doorsteken zonder tussentijds te lossen. De rooier staat op brede 850/60R38-banden. De spanning is met 1,6 bar eigenlijk hoger dan me lief is." De combinatie bestaat sinds 2004. "Voorheen rooiden we met een tweefasesysteem. Dat rooi-systeem spreekt me eigenlijk nog meer aan. Lichter, makkelijker met doorsteken en mogelijkheden om in het zwad te drogen. En het is nog gezelliger ook."

## Franquet-rooier, WKM-oplader • Bieten in zwad laten drogen

"Een grote bunkerrooier mag vol niet eens de weg op. Waarom zou je hem dan wel in je land willen laten rijden?" Akkerbouwer Jan van Vugt uit Goudsward (ZH) rooit samen met collega's al jaren zijn bieten in een tweefasesysteem. "We hebben altijd zelf gerooit met dit systeem. Tussen de WKM-ontbladeraar en Franquet-zwadrooier staat een 110 pk Case IH Maxxum 5140. Die weegt niet veel. Ik zie het rijden tussen de bieten niet als een probleem", zegt hij. "De rooier laat de punten mooi aan de bieten zitten. Wat tarra en rooischadiging betreft kunnen we goed meekomen met collega's. Voor het opladen gebruiken we een WKM-bietenlader. Transport gebeurt met



**Jan van de Vugt**

"Het rijden door de bieten, zie ik niet als een probleem."

18 ton VGM-kippers. Je rijdt er dan wel constant naast, maar dat gebeurt bij een bunkerrooier vaak ook om de maximale capaciteit te halen. Dat maakt dus niet veel uit."

Van Vugt kocht de rooi-combinatie twee jaar geleden ter vervanging van een andere zwad-rooier van Franquet. Die machine draait nu bij een collega. Zelf rooit hij samen met een akkerbouwer. "Buiten het rooi-seizoen om staat de trekker op normale banden. Op het banden wisselen na, hebben we weinig onderhoud aan de machine. Wat kettingen, rolletjes en tandwielen, meer dan dat is het niet. De onderdelenvoorziening is vooral nog geen probleem. De machine is inmiddels wel 20 tot 25 jaar oud. Als de rooier versleten is of serieus kapotgaat, zou ik het liefst vasthouden aan het tweefases-

systeem. Alhoewel, een Grimme Rootster spreekt me ook erg aan. In elk geval geen bunkerrooier. Als de omstandigheden het toelaten laat ik de bieten enkele dagen in het zwad drogen. Dat kost wat suiker, maar scheelt veel tarra. Maar bij wisselvallig weer of erge mist, lukt dat niet. Je moet dus een beetje geluk hebben. Alleen als het extreem nat is en we zelf niet meer kunnen rooien, schakelen we de loonwerker in", vertelt de akkerbouwer. "Op een normale dag kan ik 6 hectare rooien. Dat betekent een kleine week werk voor het areaal van 35 hectare. Voldoende personeel vinden wordt wel lastiger. Maar voorlopig lukt dat nog steeds. Mijn vader is 77 en laadt met veel plezier nog alle bieten op."

## ACHTERGROND

Wie op zoek is naar een lichtgewicht rooier heeft niet al te veel keus. Grimme is de enige fabrikant die in Nederland nog een getrokken zesrijige rooier aanbiedt. De afgelopen jaren zijn er enkele in Nederland verkocht. Deze machines worden niet alleen ingezet in suikerbieten, maar ook voor de oogst van cichorei en knolselderij. De machine heeft een poetseras in plaats van traditionele koppers en dat maakt de machine voor deze gewassen heel geschikt. Bovendien helpt het om de machine met een fors prijskaartje rendabel te maken.

Franquet introduceerde vorig jaar een rooier die zowel voor de trekkerwielen klappt als rooit. Daardoor hoeft de trekker niet meer op cultuurwielen. Maar ook deze techniek is relatief prijzig en bovendien vraagt de rooier nogal wat van de trekker. Het concept verdient zeker meer uitwerking.

Het Engelse Garford bouwt drie-, vier- en zesrijige getrokken rooiers. Daarvan zijn er een handvol in Nederland verkocht. Van het Zweedse Edenhall rijden – vooral in Flevoland – een aantal machines rond. Tegenwoordig bouwt het bedrijf getrokken bunkerrooiers, maar die zijn in Nederland nog niet gesignaleerd. Thyregod – ook Zweeds – borduurt voort op de techniek van het Deense merk Tim. Dit laatste merk is zeker niet onbekend in Nederland door de vele drierijers die er nog rondrijden.

### Minder reinigingscapaciteit

Ongeacht het rooiermerk lever je, ten opzichte van een zelfrijder, in op reinigingscapaciteit. De telers ervaren dat als een klein nadeel. Dat geldt ook voor de vaak wat verouderde techniek van koppen. Een geluk is dat Suiker Unie de

eisen op dat vlak heeft versoepeld. Een klein pruijke loof, is beter dan te diep koppen. Op het front van de kleine bunkerrooiers is Agrifac heer en meester. Het is het enige merk dat een machine aanbiedt met een bunker van minder dan 15 ton. De Exxact LightTraxx (wielen) en OptiTraxx (rupsen) hebben een 18,5 kuubs bunker, goed voor ongeveer 12 ton bieten. De machine is een doorontwikkeling van de WKM 9000, een machine die een populaire boerenrooier is geworden. Ook de 'rebuild' Vervaet 17T zie je nog regelmatig bij akkerbouwers. Maar telers vrezen hoge onderhoudskosten van bunkerrooiers. Zelfrijders staan bol van onderhoudsgevoelige hydrauliek. Het is veel eenvoudiger om een dertig jaar oude maaidorser draaiend te houden dan een even oude zelfrijdende bietenrooier. ◀

## Grimme Rootster • Uniek met poetseras en rooiwielen

De Grimme Rootster van Steggink Akkerbouw uit Kloosterhaar (O) heeft inmiddels zijn vierde seizoen afgerond. In 2013 ruilde eigenaar Jos Steggink zijn oude WKM 9000-bunkerrooier in voor de Grimme. "De slijtdelen en ontbladeraar van de WKM moesten worden vervangen. Een fors kostenplaatje. Daarom koos ik voor een nieuwe machine", legt hij uit. "Een nieuwe bunkerrooier is op ons areaal van 80 hectare bieten niet rendabel. De Grimme kost ongeveer 15.000 euro per jaar aan onderhoud, rente en afschrijving." Grote problemen met de machine hebben zich nog niet voorgedaan, alleen het reguliere onderhoud. Dat is vooral veel aftakassen doorsmeren en wat lagers,



^ Jos Steggink

"Een nieuwe bunkerrooier was voor ons areaal niet rendabel."

aldus Steggink. "Ons bedrijf is uniek verkaveld met 250 hectare grond achter de boerderij, bereikbaar via een eigen weg. De machinebreedte is daarom geen probleem. Alles is 4 meter breed. De trekkers staan op dubbellucht, om de bodem te ontzien en ook de kiepers staan op grote banden. De Grimme past in dit plaatje om de bodem te ontzien. De rooicapaciteit ligt gemiddeld op 1 hectare per uur. Op de percelen van een kilometer lang ligt dat soms nog hoger. Je kunt wel een rooier met een 25 tons bunker hebben, maar die kan ook geen gang rijden zonder tussentijds te lossen. In de bunker van de Grimme past 5 tot 6 ton bieten." Steggink koos de machine niet alleen voor het gewicht. Ook de rooitechniek sprak hem aan. "De integraal klappen met poetseras werkt

super. Niet koppen levert 2 tot 3 ton extra per hectare, is mijn ervaring. We telen veelal op veengrond. Aangedreven rooiwielen (oppelwielen) tillen de bieten echt uit de grond. Daar ben ik goed over te spreken. Wel moet je oppassen om geen bieten te morsen op de kopakker. Omdat de rooier compact is, is de reinigingsweg beperkt. Dat is op onze grond geen punt, al is het soms lastig om graskruid kwijt te raken. Daarvoor heb je eigenlijk een axiaalrollenbed nodig. De bietbeschadiging is gering. Dat vind ik belangrijker dan intensief reinigen. De Fendt 720 Vario staat in het seizoen vast tussen de rooier. Ombouwen doen we zo min mogelijk vanwege het wielen wisselen. Gemiddeld verbruikt hij 25 liter per hectare. Een bunkerrooier verbruikt 40 liter per hectare."